

Briuselis, 2017 11 14
COM(2017) 673 final

**KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI, TARYBAI, EUROPOS
EKONOMIKOS IR SOCIALINIŲ REIKALŲ KOMITETUI IR REGIONŲ
KOMITETUI**

Europinės tapatybės stiprinimas per švietimą ir kultūrą

Europos Komisijos įnašas Geteborgo vadovų susitikime, 2017 m. lapkričio 17 d.

Europinės tapatybės stiprinimas per švietimą ir kultūrą

Europos Komisijos įnašas Geteborgo vadovų susitikime, 2017 m. lapkričio 17 d.

„Švietimas ir kultūra yra mūsų – ir kiekvieno asmens atskirai, ir visos mūsų Sąjungos – ateities raktas. Būtent taip esamas aplinkybes paverčiame tinkamomis progomis, veidrodžius – langais ir būtent taip giliai įsišaknija tai, ką reiškia būti europiečiu, su visa šiame žodyje telpančia įvairove. Šią savaitę, kai Geteborge susitiks Europos vadovai, turime pasinaudoti proga ir užtikrinti, kad švietimas ir kultūra taptų darbo vietų kūrimo, ekonomikos augimo, socialinio teisingumo ir, galiausia, vienybės paskata.“

(Komisijos Pirmininkas J.-C. Junckeris, 2017 m. lapkričio 14 d.)

„ES nėra tobula, tačiau tai geriausia mūsų turima priemonė naujiems uždaviniams, su kuriais susiduriame, spręsti. Mums reikia, kad ES užtikrintų ne tik taiką ir demokratiją, bet ir mūsų žmonių saugumą. Mums reikia, kad ES geriau patenkintų jų poreikius ir norus laisvai gyventi, studijuoti, dirbti, judėti ir klestėti visame mūsų žemyne ir naudotis turtingu Europos kultūros paveldu.“

(Bratislavos deklaracija, 2016 m. rugsėjo 16 d.)

„Norime Sąjungos, kurios piliečiai turėtų naujų kultūrinės bei socialinės raidos ir ekonomikos augimo galimybių.“ [...] „Pažadame savo darbu siekti, kad būtų užtikrinta [...] Sąjunga, kurioje jauni žmonės įgyja geriausią išsilavinimą bei gauna geriausią mokymą ir gali studijuoti ir rasti darbą visame žemyne; Sąjunga, kuri saugo mūsų kultūros paveldą ir skatina kultūrų įvairovę.“

(Romos deklaracija, 2017 m. kovo 25 d.)

Diskusijos apie Europos ateitį yra pačiame įkarštyje. Europos Komisija jas inicijavo 2017 m. kovo mėn. paskelbusi Baltąją knygą¹. Pirmininkas J. C. Junckeris savo 2017 m. pranešime apie Sąjungos padėtį² išdėstė siekį kurti **vieningesnę, stipresnę ir demokratiškesnę Sąjungą** ir pristatė aiškias veiksmų gaires, rengiantis vadovų susitikimui Sibiu, kurį Pirmininkas D. Tuskas paskelbė įvyksiant 2019 m. gegužės 9 d. ir kuriame turėtų būti priimti tolesni sprendimai dėl Europos ateities. Jiems bus rengiamasi vykdant vadovų darbotvarkėje išdėstytas diskusijas³.

Vienas svarbiausių klausimų vykdant diskusijas ir priimant sprendimus yra **Europos socialinis matmuo**. Komisija pateikė konkretų diskusijoms skirtą dokumentą⁴, kuriame kalbama apie svarbius Europos laimėjimus šioje srityje. Europos visuomenė visame pasaulyje lygiausia ir įtraukiausia, europiečių gyvenimo trukmė ilga (80,7 m.), socialinės apsaugos sistemos tvirtos; visa tai padėjo sušvelninti ekonomikos krizę. Nedarbo lygis mažėja (2017 m. rugsėjo mėn. jis pasiekė 7,5 proc., tai mažiausias rodiklis nuo 2008 m. lapkričio mėn.), tačiau skirtingose šalyse jis labai nevienodas; 18,4 mln. žmonių vis dar neturi darbo, iš jų – 3,7 mln.

¹ COM(2017) 2025.

² https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_lt

³ <http://www.consilium.europa.eu/lt/policies/talinn-leaders-agenda/>

⁴ COM(2017) 206.

jaunuolių. Tačiau kartu 40 proc. Europos darbdavių teigia, kad jiems sunku rasti žmonių, turinčių įgūdžių, reikalingų, kad jie galėtų plėstis ir diegti naujoves.

Svarstymai apie mūsų Sąjungos ateitį taip pat apima svarstymus apie **mūsų bendros tapatybės tvirtumą**. Kai mūsų europinėms vertybėms ir demokratijai išbandymų kelia vidaus lygmeniu ir užsienyje aktyvėjančios populistinės jėgos arba melagingos naujienos bei manipuliavimas mūsų informaciniais tinklais, Europos vadovai ir ES institucijos privalo imtis veiksmų. 2017 m. kovo mėn. Romoje jie nusprendė išsaugoti unikalų ES projektą, kurio labai, remdamosi devizu „**suvienijusi įvairovę**“, ES ir jos valstybės narės pajėgė sutelkti unikalias savo tautų stipriąsias savybes ir turtingumą ir padarė precedentų neturinčią pažangą. Praėjus šešiasdešimčiai metų nuo Romos sutarčių pasirašymo, stiprinti Europos tapatybę tebėra labai svarbu ir tam užtikrinti geriausios priemonės yra švietimas bei kultūra.

Todėl Europos valstybių vadovai nusprendė susitikti 2017 m. lapkričio 17 d. Geteburge ir aptarti būsimą švietimo ir kultūros vaidmenį stiprinant bendrumo ir buvimo kultūrinės bendruomenės dalimi jausmą.

Šis komunikatas yra Europos Komisijos indėlis į vadovų susitikimą. Jame nustatyti pagrindiniai klausimai ir išdėstyti galimi tolesni veiksmai, **atsižvelgiant į subsidiarumo principą** ir į tai, kad švietimo ir kultūros sritys nacionaliniu, regionų ir vietos lygmeniu visų pirma priklauso valstybių narių kompetencijai. Sąjungos kompetencija yra ribota – ji tegali skatinti bendradarbiavimą, remti ir papildyti valstybių narių veiksmus. Sąjunga taip pat gali finansuoti programas (švietimo srities programa „Erasmus“ ir kultūros srities programa „Media“ yra ilgiausiai vykdomos ir populiariausios programos).

Šiame komunikate, remiantis Nauja Europos įgūdžių darbotvarke⁵ ir investicijų į Europos jaunimą iniciatyvomis⁶, pateikiama **Europos švietimo erdvės** vizija. Švietimas padeda daugiau žmonių gauti deramas darbo vietas, geriau tenkinti įgūdžių poreikius ekonomikos srityje, stiprinti Europos **atsparumą** staigių ir milžiniškų pokyčių, lemiamų technologinės revoliucijos ir globalizacijos, kontekste. Pastarasis aspektas išnagrinėtas Komisijos **diskusijoms skirtame dokumente dėl globalizacijos suvaldymo**⁷, kuriame atkreiptas dėmesys į svarbų socialinės ir švietimo politikos vaidmenį siekiant užtikrinti atsparumą, naujoves ir konkurencingumą. Europoje kokybiški įgūdžiai ugdomi nepakankamai: net ir geriausių rezultatų pasiekusias valstybes nars lenkia išsivysčiusios Azijos šalys. Vis dėlto Europa turi platų užmojų išnaudoti visas dėl naujų pokyčių atsiradusias progas.

Todėl visoms valstybėms narėms vienodai svarbu išnaudoti visą švietimo ir kultūros potencialą, skatinantį darbo vietų kūrimą, socialinį teisingumą bei aktyvų pilietiškumą, ir padedantį patirti **visą Europos tapatybės įvairovę**.

⁵ COM(2016) 381.

⁶ COM(2016) 940 – „Investicijos į Europos jaunimą“; COM(2016)941 – „Švietimo tobulinimas ir modernizavimas“; COM(2017)248 – „Mokyklų raida ir aukštos kokybės mokymas gerai gyvenimo pradžiai“; COM(2017) 247 – „Atnaujinta ES aukštojo mokslo darbotvarkė“.

⁷ COM(2017) 240.

1. Siekiant plataus užmojo bendros Europos švietimo ir kultūros darbotvarkės

Europoje vyksta svarbių pokyčių:

- tolesnio skaitmeninimo, automatizavimo ir dirbtinio intelekto srityse. Be to, svarbu atsižvelgti į technologijų pažangą,
- reikia spręsti darbo ateities ir jos poveikio darbo sąlygoms, taip pat būsimų įgūdžių ir kompetencijos poreikių klausimus;
- kiti svarbūs klausimai – Europos gerovės valstybės modernizavimas, socialinė įtrauktis ir būtinybė dalytis ekonomikos augimo teikiama nauda ir mažinti nelygybę (įskaitant lyčių nelygybę);
- demografinės tendencijos, darbo jėgos senėjimas ir poreikis integruoti kultūrinio požiūriu įvairius migrantus;
- naujos komunikacijos tendencijos, socialinė žiniasklaida, melagingos žinios ir poreikis skatinti visų piliečių išprusimą žiniasklaidos srityje, taip pat
- populizmo ir ksenofobijos protrūkiai, smurtinio radikalėjimo rizika ir poreikis stiprinti bendrumo jausmą.

Švietimas ir kultūra gali ir turi padėti spręsti daugelį šių uždavinių ir naudotis šių sričių teikiamomis galimybėmis.

- Švietimas yra kūrybingos ir našios darbo jėgos pagrindas, skatinantis mokslinius tyrimus ir technologinę plėtrą ir galintis paskatinti technologijų ir skaitmeninę pažangą, o ne tik reaguoti į ją. Švietimas ir mokymas padeda žmonėms įgyti įgūdžių, kurių jiems reikia darbo rinkoje, ir sudaryti jiems sąlygas prisitaikyti prie besikeičiančių aplinkybių ir struktūrinių pokyčių ar sutrikimų. Švietimas, mokymas, perkvalifikavimas ir naujų įgūdžių suteikimas padeda palengvinti perėjimą iš vienos darbo vietos į kitą. Švietimas ir mokymas suteikia žmonėms galimybę kurti darbo vietas patiems. Aukštos kvalifikacijos ir lanksti darbo jėga yra **atsparios ekonomikos**, tinkamai įveikiančios sukrėtimus ir atliekančios aktyvų vaidmenį pasaulio ekonomikoje, pagrindas.
- Švietimas ir mokymas taip pat yra geriausias būdas padidinti įsidarbinimo galimybes, padėti žmonėms rasti deramą darbą ir užsitikrinti geriausią apsaugą nuo nedarbo, skurdo ir socialinės atskirties. Nuo pat vaikystės teikiamas kokybiškas ir įtraukus švietimas padeda **socialinės sanglaudos**, socialinio judumo ir teisingos visuomenės pagrindus.
- Be to, švietimas ir kultūra padeda užtikrinti, kad Europa būtų patraukli vieta gyventi, mokytis ir dirbti, kurioje vyrautų laisvė ir bendros vertybės, kurių išraiška – pagrindinės teisės ir atviros visuomenės principas. Švietimas yra **aktyvaus pilietiškumo** pagrindas. Jis padeda išvengti populizmo, ksenofobijos ir smurtinio radikalėjimo.
- Europos kultūrų įvairovė yra pranašumas, skatinantis kūrybiškumą ir naujoves. Be to, neginčijama, kad europinio gyvenimo būdo skiriamasis požymis yra bendrumas. Švietimas ir kultūra itin padeda i) žmonėms geriau pažinti vienas kitą tarpvalstybinio lygmeniu ir ii) patirti ir suvokti, ką reiškia būti europiečiais. Siekdami išsaugoti savo

kultūrinę bendruomenę, bendras vertybes ir **tapatybę**, turime suvokti ir išsaugoti savo kultūros paveldą ir įvairovę.

2. Judumo skatinimas ir tarpvalstybinio bendradarbiavimo palengvinimas

Europoje žmonės laisvai studijuoja, dirba, keliauja ir dalijasi idėjomis. Europos projekto tikslas visada buvo įveikti valstybių sienas ir sudaryti sąlygas laisvam judėjimui. Šiandien egzistuoja reali prekių, bet ne švietimo ir kultūros, vidaus rinka. Kita vertus, visų valstybių narių švietimo ir kultūrinės bendruomenės vis labiau domisi tarpvalstybinio bendradarbiavimo ir tiek mokinių, tiek ir kultūros bei kūrybos darbų judumo galimybėmis.

Viena iš studentų judumo kliūčių yra tai, kad, nepaisant Bolonijos proceso⁸ ir kitų Europos Tarybos nustatytų bendradarbiavimo sistemų, **mokyklų diplomai** nėra iškart pripažįstami kitose valstybėse narėse, o tai reiškia, kad jaunuoliams be reikalo trukdoma pradėti studijuoti kitoje šalyje. Tai yra prarasta galimybė padėti jaunimui įgyti gerą išsilavinimą. Trikdomas idėjų srautas, dėl to varžomas universitetų darbas ir moksliniai tyrimai bei inovacijos. Tai taip pat yra kliūtis išties integruotai Europos darbo rinkai.

Daugybė administracinių ir biurokratinių kliūčių trukdo **universitetams**, aukštosioms mokykloms ir kitiems mokymo paslaugų teikėjams sklandžiai dirbti tarpvalstybiniu mastu. Be to, studijų ir mokymo programos, dėl kurių įgyta kvalifikacija automatiškai pripažįstama daugiau nei vienoje šalyje, tebėra išimtis. Tai apsunkina absolventų gyvenimą ir varžo universitetus, kurie turi spręsti administracinius klausimus, o ne visą dėmesį skirti kompetencijai.

Remiantis tarptautiniais reitingais, iš 50 geriausių pasaulio universitetų tik 10 yra Europos Sąjungoje. Svarbu, kad Europa išliktų patraukli vieta mokytis ir kad ateityje daugiau Europos universitetų pirmautų tarptautiniuose reitinguose. Siekiant didinti ES aukštųjų mokyklų kompetenciją ir plėtoti mūsų priklausymo Europos Sąjungai jausmą, ES biudžeto lėšomis remiamos kelios Europos aukštojo mokslo įstaigos, teikiančios švietimo Europos klausimais paslaugas: Europos universitetinis institutas Florencijoje, Europos kolegija (Brigėje ir Natoline), Europos viešojo administravimo institutas Maastrichte, Europos teisės akademija Tryre ir Tarptautinis Europos mokymo centras Nicoje. Dėl minėtų priežasčių ES institucijos ir valstybės narės turėtų remti Europos tarptautinio valdymo mokyklos įsteigimą Florencijoje; joje vadovai iš nacionalinių valdžios institucijų, privačiojo sektoriaus ir pilietinės visuomenės būtų mokomi ES reikalų srityje. ES taip pat remia Europos inovacijų ir technologijos institutą (EIT), kuris kūrybiškai mąstantiems asmenims padeda plėtoti naujas idėjas ir verslo projektus.

ES programa „Erasmus“ jau dabar itin **aktyviai skatinamas judumas**: ne tik universitetų studentų, bet ir vidurinių mokyklų moksleivių, profesinių mokyklų mokinių, jaunų specialistų ir mokytojų. Visai neseniai Komisija įsteigė Europos solidarumo korpusą, kuris 18–30 metų ES jaunimui teikia naujų savanoriškos veiklos, stažuočių ir darbo galimybių. 2017 m. projektas „Move2Learn, Learn2Move“ jauniems europiečiams suteikė galimybę atrasti Europą ir daugiau sužinoti apie ją.

⁸ 1999 m. pradėtas Bolonijos procesas yra tarpvyriausybiniis procesas, kuriuo palengvinamas abipusis aukštojo mokslo diplomų pripažinimas 48 šalyse.

Ryšciausias ES veiksmų, kuriais siekiama gerinti judumą, pavyzdys yra įvairių kartų „Erasmus+“⁹ programos – vienos populiariausių ES programų. Per 30 veiklos metų programa „Erasmus+“ 9 mln. žmonių padėjo studijuoti, mokytis, mokyti ar savanoriauti kitoje šalyje. Žmonės kalba apie vadinamąją „Erasmus“ kartą. Faktai rodo, kad programos „Erasmus“ dalyviai turi puikių galimybių darbo rinkoje. Globalizacijos laikais tokios patirties nauda ateityje dar didės. Tačiau šiuo metu **pasinaudoti šia judumo galimybe gali tik 3,7 proc. jaunuolių**. Be to, dėl minėtų priežasčių rasti judumo galimybių už šios įtvirtintos sistemos ribų vis dar sunku.

Jei Europos vadovai ir piliečiai siekia atviros Europos, kurioje judumas mokymosi tikslais yra įprastas dalykas, ir jei Europa nori ir toliau būti kompetencijos žemynu, patrauklia vieta mokytis, atlikti mokslinius tyrimus ir dirbti, atėjo laikas kurti **Europos švietimo erdvę**. Nors akivaizdu, kad Sąjungos gebėjimų švietimo ir kultūros srityje suderinti kaip kitose srityse neįmanoma, galima (ir pageidautina) imtis bendradarbiavimo grindžiamų ES lygmens veiksmų.

Tolesni veiksmai (kalbant apie toliau išdėstytas mintis, kurioms prireiktų ES lėšų po 2020 m., galutiniai sprendimai bus priimti per būsimas diskusijas dėl ES finansų ir naujojo laikotarpio daugiamečių finansinės programos):

- kuriant Europos švietimo erdvę, svarbu parengti pasiūlymą dėl **Tarybos rekomendacijos dėl aukštojo mokslo ir mokyklos baigimo diplomų ir (arba) studijų laikotarpių užsienyje abipusio pripažinimo**. Be to, remiantis esamomis bendradarbiavimo schemomis, galėtų būti pradėtas naujas procesas, padėsiantis sudaryti palankesnes sąlygas tokiam pripažinimui ir pasistūmėti dėl tarpvalstybinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą pažymėjimų pripažinimo (vadinamasis *Sorbonos procesas*);

- iki 2025 m. sustiprinti **programą „Erasmus+“**, kad visų kategorijų dalyvių, kuriems ji jau taikoma (mokinių, studentų, stažuotojų, gamybinę praktiką atliekančių asmenų ir mokytojų), skaičius padvigubėtų ir kad jos teikiamomis galimybėmis galėtų naudotis ir nepalankioje padėtyje esantys besimokantieji;

- 2019 m. parengti bandomąjį projektą dėl **ES studento pažymėjimo** siekiant, kad iki 2025 m. būtų pradėta tokį pažymėjimą išduoti visiems judiems studentams; tai turėtų palengvinti tarpvalstybinį studentų mobilumą ir būtų patogus būdas saugoti informaciją apie asmens akademinį rezultatą;

- kurti tikrus **europinius universitetus**, kurie galėtų netrukdomi megzti ryšius ir bendradarbiauti tarpvalstybinio mastu ir konkuruoti tarptautiniu lygmeniu; be kita ko, įsteigti Europinio ir tarpvalstybinio valdymo mokyklą (Europos universitetiniame institute Florencijoje (Italija)).

⁹ <https://ec.europa.eu/programmes/erasmus-plus/>

3. Investicijos į žmones ir jų švietimą

Investicijos į švietimą yra **bendras** visų valstybių narių ir visos Europos **interesas**, nes jos skatina darbo vietų kūrimą, ekonomikos augimą ir gerovę, taip pat didėjančią ekonominę ir socialinę konvergenciją tiek tarp valstybių narių, tiek jų viduje. Investicijos į pirminį profesinį rengimą ir mokymą bei kvalifikacijos kėlimą visą gyvenimą atsiperka tiek pavieniems asmenims, tiek visuomenei. Švietimas ne tik padeda įgyvendinti ekonominius ir socialinius tikslus. Tai taip pat yra teisė, nustatyta Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 17 straipsnyje, nors šios teisės mastas siejamas su ES institucijų ir įstaigų veiksmais ir valstybėms narėms taikomas tik kai jos įgyvendina ES teisę.

Europos švietimo ir mokymo sistemos iš esmės yra kokybiškos, tačiau taip pat esama trūkumų: pernelyg daug mokinių įgyja tik nedidelę kompetenciją. Mokslinio švietimo srityje **prastai besimokančiųjų** dalis pastaruoju metu padidėjo 25 proc. Prastų matematikos rezultatų pasiekiančių mokinių dalis nekinta jau ne vienus metus (apie 20 proc.). Šie jaunuoliai darbo rinkoje turės nemažų problemų. 20 proc. ES darbingo amžiaus gyventojų raštingumo įgūdžiai menki, jie prastai geba skaičiuoti. 44 proc. ES gyventojų turi menkus skaitmeninius įgūdžius. Įgūdžių paklausa toliau didės ir šios problemos niekus nedings.

Naujausiais Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (OECD) tarptautinio moksleivių vertinimo programos (PISA) duomenimis, **vieno iš penkių mokinių** Europos Sąjungoje **skaitymo, matematikos ir gamtos mokslų įgūdžiai nepakankami**. 2012–2015 m. prastai besimokančiųjų ES dar padaugėjo. Šalyse, dalyvavusiose OECD 2012 m. Suaugusiųjų gebėjimų tyrime (PIAAC), 5–28 proc. suaugusiųjų raštingumas yra prasčiausio lygio. 8–32 proc. suaugusiųjų itin prastai geba skaičiuoti.

Kita problema susijusi su **lygiomis galimybėmis**. Neproporcingai daug prastai besimokančių mokinių neturi palankių sąlygų (t. y. yra iš mažas pajamas gaunančių ar menkai išsilavinusių namų ūkių). Taigi praktiškai švietimas dažnai nesuteikia tikros socialinio judumo galimybės. Švietimo kokybė – tai ne tik geri rezultatai, bet ir užtikrinimas, kad *visiems* mokiniams būtų tinkamai padedama pasiekti gerų rezultatų.

Kitas svarbus aspektas siekiant kokybiško švietimo – užtikrinti, kad švietimo sistemos, įskaitant profesinio švietimo sistemas, suteiktų visas žinias, įgūdžius ir kompetenciją, kurie laikomi svarbiais šiandienos pasaulyje. Įgūdžių poreikiai sparčiai keičiasi, taigi labai svarbus vaidmuo tenka mokymuisi darbo vietoje (atliekant gamybinę praktiką ar dalyvaujant mokymosi visą gyvenimą programose) ir įmonėms švietimo bei pramonės atstovų partnersyčių kontekste. Siekiant gauti naudos iš technologinių pokyčių, reikia šalinti esamus skaitmeninių įgūdžių, pvz., kodavimo ar kibernetinio saugumo įgūdžių, gebėjimo naudotis žiniasklaidos priemonėmis ir verslumo įgūdžių, ugdymo trūkumus. Be to, tam, kad jaunuoliai galėtų visapusiškai dalyvauti įvairialypėje ir greitai kintančioje visuomenėje, be galo svarbu, kad jie turėtų socialinių, pilietinių ir mokymosi mokyti įgūdžių. Reikia dėti daugiau pastangų, kad būtų sukurtos išsamios, vadinamuosius **svarbiausius gebėjimus** apimančios programos.

<p>44 proc. </p> <p>16–74 metų europiečių (169 mln. žmonių) neturi pakankamų skaitmeninių įgūdžių. Didžiausia dalis tokių gyventojų yra Bulgarijoje (74 proc.), o mažiausia – Liuksemburge (14 proc.).</p>	<p>90 proc. </p> <p>darbo vietų ateityje reikės tam tikro lygio skaitmeninių įgūdžių.</p>	<p>40 proc. </p> <p>Europos įmonių, siekiančių įdarbinti informacinių ir ryšių technologijų specialistų, sunkiai jų randa.</p>	<p>65 proc. </p> <p>į pradinę mokyklą pradedančių eiti vaikų ateityje turės profesiją, kurios šiuo metu dar nėra.</p>
---	--	---	--

Aktualus klausimas – **kalbų** mokymasis. Europos integracijos kontekste reikia aukštos kalbinės kompetencijos. Daugiakalbystė yra vienas iš vertingiausių kultūrinės įvairovės Europoje aspektų. Kartu tai vienas didžiausių uždavinių. Beveik pusė ES piliečių kalba tik gimtąja kalba ir tik ją tesupranta. Daugumoje valstybių narių¹⁰ visi bendrojo lavinimo mokyklų moksleiviai tam tikru etapu privalo mokytis dviejų užsienio kalbų.

Papildoma problema yra ta, kad mažai mokinių, ypač mergaičių, renkasi **gamtos mokslų, technologijų, inžinerijos ir matematikos studijas**. Be to, moksleiviai neturi pakankamai galimybių taikyti tarpdalykinius metodus ir per mažai jų derina gamtos mokslus bei technologijas su menais. Dėl to kyla darbo jėgos ir kvalifikuotų darbuotojų trūkumo, galinčio stabdyti inovacijas ir konkurencingumą, pavojus.

Tolesni veiksmai:

- parengti Tarybos **rekomendaciją dėl kalbų mokymosi gerinimo Europoje**, kurioje būtų nustatytas toks lyginamasis indeksas: iki 2025 m. visi vidurinę mokyklą baigę europiečiai turėtų, be gimtosios (-ųjų) kalbos (-ų), gerai mokėti dvi užsienio kalbas;
- naujinant esamą ES lygmens bendradarbiavimą, Tarybos **lyginamuosius rodiklius**, susijusius su prastai besimokančių asmenų ir mokyklos nebaigusiu asmenų skaičiumi dalimi, iki 2025 m. sumažinti atitinkamai nuo dabartinio 15 proc. rodiklio iki 10 proc. ir nuo 10 proc. iki 5 proc. Būtų galima sutarti dėl naujų **skaitmeninių įgūdžių ir verslumo** lyginamųjų rodiklių;
- 2018 m. pradžioje **atnaujinti Rekomendaciją** dėl bendrųjų gebėjimų.

Gerinti švietimą padeda trys pagrindiniai veiksniai: pirma, tai **mokytojų ir mokymo** kokybė. Mokytojai labai padeda ugdyti įgūdžių, gebėjimų ir žinių, taip pat skatinti tarptautinį jaunuolių požiūrį ankstyvame jų gyvenimo etape. Kuo geresnis mokytojas, tuo geresni rezultatai. Tačiau daug mokytojų artimiausiais metais išeis į pensiją, todėl labai svarbu į šią profesiją pritraukti pakankamos kvalifikacijos motyvuotų žmonių. Todėl jiems reikia

¹⁰ Belgija (prancūzakalbių bendruomenė), Vokietija, Airija, Ispanija, Kroatija, Vengrija ir Jungtinė Karalystė yra šalys, kuriose mokytis dvi užsienio kalbas galima, tačiau neprivaloma.

užtikrinti puikių mokymosi galimybių ir patrauklias profesinio tobulėjimo perspektyvas bei atlygi.

Antras klausimas yra susijęs su **mokymusi visą gyvenimą**. Nors jaunimas didžiąją laiko dalį skiria švietimui, po studijų investicijos į kompetenciją sumažėja ir daugeliu atvejų išlieka menkos visą likusį gyvenimą. Mokymasis visą gyvenimą suteikia persikvalifikavimo ir kvalifikacijos kėlimo galimybių, tačiau tik maža dalis suaugusiųjų to imasi (ir daugumos šių asmenų kvalifikacija ir taip aukšta). Dauguma žemos kvalifikacijos suaugusiųjų, įskaitant tuos, kuriems trūksta pagrindinių įgūdžių, arba mažų garantijų arba fragmentuotą darbą dirbančių asmenų nedalyvauja mokymosi visą gyvenimą programose. Šiuo metu mokymosi visą gyvenimą srityje esama nemažų skirtumų tarp ES šalių. Svarbu siekti konvergencijos ir didinti visą gyvenimą besimokančių asmenų skaičių. Tai padėtų pagerinti įgūdžių ir žinių kapitalą Europoje. Prieš dvi kartas saugumo garantas buvo prieiga prie pagrindinio ugdymo. Sparčiai kintančiame šiandienos pasaulyje šis vaidmuo tenka mokymuisi visą gyvenimą.

Be to, esama įrodymų, kad geras ugdymas ankstyvoje vaikystėje yra tvirtas pagrindas mokymuisi mokykloje ir visą gyvenimą, tačiau yra praktinių trūkumų, susijusių su tokio švietimo prieinamumu, kokybe ir įperkamumu.

Trečiasis veiksnys yra **inovacijos ir skaitmeninės technologijos švietimo srityje**. Jos suteikia naujų galimybių, susijusių su mokymo ir mokymosi metodais, tačiau Europa per menkai jomis naudojasi. Daug mokyklų dar neturi prieigos prie didelės spartos ryšio ir skaitmeninės įrangos ir nepakankamai mokytojų naudojami profesinio tobulinimosi programomis šiose srityse.

Tolesni veiksmai (kalbant apie toliau išdėstytas mintis, kurioms prireiktų ES lėšų po 2020 m., galutiniai sprendimai bus priimti per būsimas diskusijas dėl ES finansų ir naujojo laikotarpio daugiamečių finansinės programos):

- labiau remti mokytojus, didinant jų judumą visoje Europoje ir naudojantis **iniciatyvos „eTwinning“ tinklu** (siekiama, kad iki 2020 m. tinklu naudotųsi 600 000 asmenų) ir rengiant atvirus masinio nuotolinio mokymo kursus, siekiant įsteigti **ES mokytojų akademiją**;
- suteikti postūmį mokymosi visą gyvenimą skatinimo srityje, nustatant didesnę **lyginamąjį rodiklį, susijusį su mokymusi visą gyvenimą** (iki 2025 m. – iki 25 proc.);
- parengti Tarybos **rekomendaciją dėl ikimokyklinio ugdymo ir priežiūros kokybės sistemos** ir drauge nustatyti didesnę **bendrą lyginamąjį rodiklį**, pagal kurį vietos turėtų būti pasiūlytos bent 95 proc. vaikų nuo 3 metų iki privalomojo mokyklinio amžiaus;
- parengti naują **skaitmeninio švietimo veiksmų planą**, siekiant **paskatinti plėtoti novatoriškus, individualizuotus ir skaitmeninius mokymo metodus** ir technologijas, kurie padės pagerinti mokymosi rezultatus; įgyvendinti **naują ES sujungiamumo tikslą**, siekiant užtikrinti, kad iki 2025 m. visos mokyklos turėtų prieigą prie itin spartaus plačiajuosčio ryšio.

4. Europinės tapatybės jausmo stiprinimas ir informuotumo apie kultūros paveldą gerinimas

Laisvė, demokratija, lygybė, teisinės valstybės principo laikymasis, žmogaus teisės ir orumas yra pagrindinės vertybės, kuriomis grindžiama Europos Sąjunga. Jos yra mūsų europinės tapatybės dalis. **Švietimui, kultūrai ir sportui tenka svarbus vaidmuo skatinant** jauniausių kartų **aktyvų pilietiškumą ir bendrąsias vertybes**. Visos šios sritys, derinamos konkrečiuose vietos bendruomenių projektuose, padeda stiprinti europinės tapatybės jausmą. Tokios iniciatyvos kaip Europos diena mokyklose¹¹ turėtų būti papildomai remiamos ir plėtojamos platesniu mastu.

ES vykdo įvairią veiklą, kuria siekia apsaugoti ir puoselėti Europos kultūros paveldą, ir remia kultūros ir kūrybos sektorius. Ji taip pat teikia reguliavimo sistemą, kurios tikslas – padėti autoriams ir kūrėjams kurti, platinti savo kūrinius ir gauti atlygį skaitmeniniame pasaulyje.

Nors pasiekimus, susijusius su kultūra ir tapatybe, įvertinti sudėtinga, kultūrinė veikla padeda žmonėms geriau gyventi, pažinti vienas kitą ir suvokti, ką reiškia būti europiečiu. Gerai pažįstama **Europos kultūros sostinių iniciatyva**¹² jau 30 metų skatina kultūrų įvairovę. Be to, nereikėtų nuvertinti kultūros pramonės ekonominės svarbos. Europos kultūros ir kūrybos sektoriuose sukuriama apie 4 proc. Europos BVP, juose dirba 8 mln. europiečių.

2018 m. Europos kultūros paveldo metai¹³ suteiks progą didinti informuotumą apie kultūros ir kultūros paveldo svarbą ir visų pirma prisiminti, kad kultūros paveldas *priklauso visiems*. Tais metais taip pat bus pabrėžtas svarbus kultūros paveldo ekonominis vaidmuo. Be to, jie suteiks progą parodyti, kaip skaitmeninės priemonės gali suteikti didesnę prieigą prie kultūrinės medžiagos ir galimybių, ir supažindinti su tokiomis iniciatyvomis kaip „Europeana“¹⁴, kuria skaitmeninėmis priemonėmis skatinama prieiga prie kultūros paveldo medžiagos bibliotekose, archyvuose ir muziejuose.

Programa „Kūrybiška Europa“¹⁵ remia kultūros projektų sklaidą tarpvalstybinių mastu, menininkų judumą ir padeda dideliu mastu platinti Europos filmus. Programos kultūros ir kūrybos sektorių garantijų sistema siekiama padidinti galimybes gauti finansavimą mažosioms ir vidutinėms įmonėms, veikiančioms kultūros ir kūrybos sektoriuje, ir plėtoti veiklą, grindžiamą kultūros vertybėmis ir (arba) menine ir kita kūrybine raiška. Garantijų sistema pradėta taikyti 2016 m. birželio 30 d., jos biudžetas 2016–2020 m. laikotarpiu yra 121,4 mln. EUR. Ši sistema rinkoje populiarėja: garantijų susitarimai jau pasirašyti Ispanijoje, Prancūzijoje ir Rumunijoje, rengiami dar keturi susitarimai Belgijoje, Italijoje ir Čekijoje. Nuo 1991 m. programa MEDIA padėjo investuoti daugiau kaip 2,5 mlrd. EUR į Europos

¹¹ Europos diena mokyklose yra geras pavyzdys, kaip studentai gali plėtoti santykį su Europa. Nuo 2007 m. Vokietijos pirmininkavimo Tarybai proga kanclerės Angelos Merkel pradėtas projektas suteikia Vokietijos mokiniams galimybę geriau pažinti Europą. Visų politinių lygmenų politikai ir Europos institucijų pareigūnai kviečiami aplankyti mokyklas ir aptarti su Europa susijusius klausimus.

¹² https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/actions/capitals-culture_en

¹³ https://ec.europa.eu/culture/european-year-cultural-heritage-2018_en

¹⁴ <https://www.europeana.eu/portal/en>

¹⁵ <https://ec.europa.eu/programmes/creative-europe/>

filmus ir garso bei vaizdo medžiagą: padėta juos kurti, reklamuoti ir platinti tarpvalstybiniais mastais.

Atsižvelgiant į tai, kad dėl melagingų naujienų ir „alternatyvių faktų“ kyla vis didesnių uždavinių kokybiškai ir faktais grindžiamai žurnalistikai, turime laikytis griežtesnės pozicijos remdami žiniasklaidos laisvę, žiniasklaidos pliuralizmą ir žiniasklaidos skaidrumą Europoje. Nors Europa žiniasklaidos srityje tiesioginės kompetencijos neturi, ES ne vienus metus turi glaudų ryšį su kanalu „Euronews“. Europos nacionaliniai visuomeniniai transliuotojai, siekę turėti europinį visuomeninį transliuotoją, suteikiantį galimybę gauti nepriklausomą, aukštos kokybės informaciją su europine perspektyva, 1993 m. sukūrė „Euronews“. Anuomet projektas turėjo prisidėti prie Europos tapatybės stiprinimo. Dėl to ES (nors akcininke ir netapo) kanalui teikė finansinę paramą, rėmė programų transliaciją devyniomis ES kalbomis, taip pat kanalo paslaugas arabų ir persų kalbomis. Šiuo metu ES finansavimas sudaro 36 proc. kanalo „Euronews“ biudžeto (25 mln. EUR per metus).

Vis dėlto bėgant metams Europos nacionaliniai visuomeniniai transliuotojai tapo smulkiaisiais akcininkais, o privačiųjų transliuotojų ir privačių investuotojų iš ES nepriklausančių šalių dalis padidėjo. Kyla vis didesnis susirūpinimas dėl to, ar kanalas, suteikiantis žiūrovams tam tikro europinio visuomeninio transliuotojo išpūdį, visada atspindi tikras įvairias Europoje vyraujančias nuomones ir europines vertybes. Todėl reikia apsvarstyti ES užmojus dėl „Euronews“ ateities ir priimti sprendimą politiniu lygmeniu. Europos Parlamentas turėtų būti aktyviai įtrauktas į šį procesą.

Tolesni veiksmai (kalbant apie toliau išdėstytas mintis, kurioms prireiktų ES lėšų po 2020 m., galutiniai sprendimai bus priimti per būsimas diskusijas dėl ES finansų ir naujojo laikotarpio daugiametės finansinės programos):

- parengti **Tarybos rekomendaciją dėl bendrų vertybių, įtraukaus švietimo ir mokymo europinio matmens;**
- iki 2020 m. padidinti **kultūros ir kūrybos sektorių garantijų sistemos** finansavimo galimybes, kad bankai ir kitos finansų įstaigos iš daugiau šalių galėtų gerokai padidinti finansavimą kultūros ir kūrybos sektorių mažosioms ir vidutinėms įmonėms;
- iki 2020 m. pradėti **strategiją #Digital4Culture**, siekiant susieti kultūros ir skaitmeninius sektorius ir naudotis skaitmeniniu potencialu, siekiant sustiprinti teigiamą kultūros ekonominį ir socialinį poveikį;
- iki 2025 m. pertvarkyti ir sustiprinti **Europos kultūros ramstį**, remiantis Sutarties kultūros integravimo principu, siekiant populiarinti Sąjungos kultūros matmenį, ypač daug dėmesio skiriant europinės tapatybės stiprinimui per kultūrą ir vertybes;
- stiprinti „Euronews“ europinį matmenį.

5. Išvados ir perspektyvos

Europa yra kultūrinė bendruomenė, grindžiama bendromis vertybėmis ir sėkminga ekonomine integracija, visų pirma vidaus rinka. Europos Sąjungos socialinė rinkos ekonomika yra skiriamasis europinio gyvenimo bruožas, joje ekonomikos laisvė derinama su socialiniais principais, kaip nustatyta Europos socialinių teisių ramstyje.

Švietimo ir kultūros politika visų pirma yra valstybių narių ir jų vietos ir regionų valdžios institucijų rankose. Europos lygmeniu imamasi svarbių papildomų veiksmų, visų pirma kai tai susiję su tarpvalstybine veikla (žinomiausias ES veiksmų pavyzdys yra programos „Erasmus+“ ir „Media“). Visoms valstybėms narėms vienodai svarbu naudotis visomis švietimo ir kultūros teikiamomis galimybėmis. Bendros pastangos padėtų visai Europai geriau spręsti patiriamas problemas.

2025 m. vizija tokia: Europa, kurioje sienos netrukdo mokytis, studijuoti ir atlikti mokslinius tyrimus. Žemynas, kuriame jau įprasta leisti laiką kitoje valstybėje narėje studijų, mokymosi ar darbo tikslais ir kuriame norma, be gimtosios kalbos, kalbėti dviem kitomis kalbomis. Žemynas, kuriame žmonės labai aiškiai jaučia savo, kaip europiečių, tapatybę ir gerai suvokia Europos kultūros paveldą bei jo įvairovę.

Šios vizijos įgyvendinimas turėtų būti bendras siekis. Tam reikės kurti **bendrą darbotvarkę**, visapusiškai atsižvelgiant į subsidiarumo principą.

Šios bendros darbotvarkės pagrindas yra mintis dirbti kartu siekiant iki 2025 m. sukurti **Europos švietimo erdvę**, pagrįstą pasitikėjimu, tarpusavio pripažinimu, bendradarbiavimu ir keitimusi geriausios praktikos pavyzdžiais, laisvu judėjimu ir ekonomikos augimu. Be kita ko, būtų siekiama:

- paversti judumą realia galimybe visiems;
- pašalinti kvalifikacijos pripažinimo kliūtis tiek mokyklų, tiek aukštųjų mokyklų lygmeniu;
- modernizuoti mokymo programų kūrimą;
- skatinti kalbų mokymąsi;
- kurti pasaulinio lygio europinius universitetus, kurie galėtų sklandžiai bendradarbiauti tarpvalstybiniu mastu;
- gerinti švietimą, mokymą ir mokymąsi visą gyvenimą;
- skaitmeniniame amžiuje diegti naujoves švietimo srityje;
- teikti daugiau paramos mokytojams;
- saugoti kultūros paveldą ir puoselėti europinės tapatybės ir kultūros jausmą.

Investicijos į žmones turi savo kainą. Tam, kad ši plataus užmojo bendra darbotvarkė būtų patikima, Europos Sąjunga turės proporcingai investuoti į žmones. Prireiks nemažai lėšų, siekiant padėti jaunimui įgyti patirties kitoje valstybėje narėje. Politinius užmojus reikės suderinti su galimybėmis veikti; šį klausimą reikės aptarti būsimose diskusijose dėl ES finansų.

Kitiems elementams prireiks ne naujų lėšų, o investicijų į bendradarbiavimą, pvz., racionalizuojant nuostatas dėl pripažinimo arba pašalinant teises tarpvalstybinio judumo ir bendradarbiavimo kliūtis.

Valstybės narės jau dabar vidutiniškai 5 proc. BVP investuoja į savo švietimo sistemas. Tačiau tarp valstybių narių esama didelių skirtumų: vienos skiria apie 4 proc. arba mažiau (Rumunija), o kitos – iki 7 proc. (Danija). Siekiant didesnės konvergencijos, **kad Europa taptų kompetencijos žemynu**, reikės didinti investicijas į švietimą kai kuriose valstybėse narėse ir sumažinti atsilikimą nuo ES vidurkio.

ES lygmens investicijomis į švietimą ir mokymą papildomos nacionalinės pastangos. Tai pasakytina apie įvairias priemones, įskaitant judumo programas (visų pirma „Erasmus+“), mokslinių tyrimų ir inovacijų programas („Horizon 2020“ ir visų pirma „Marie Skłodowskos-Curie veiksmi“), Europos struktūrinius ir investicijų fondus, finansines priemones (įskaitant Investicijų planą Europai, pagal kurį jau finansuojami su švietimu susiję projektai Suomijoje, Portugalijoje ir Latvijoje) ir Paramos struktūrinėms reformoms tarnybą. Švietimas visų pirma finansuojamas viešosiomis išlaidomis. Tačiau atsižvelgiant į menkus viešuosius finansus tiek nacionaliniu, tiek ES lygmenimis, taip pat reikėtų išnagrinėti galimybes naudoti novatoriškas finansavimo priemones, pvz., naudotis privačiomis investicijomis ir investicijų priemonėmis, pvz., Europos strateginių investicijų fondu, kai kurių rūšių švietimo įrangos reikmėms (pvz., siekiant užtikrinti gerą sujungiamumą mokyklose) ir tam tikrų formų švietimo reikmėms (pvz., bendradarbiavimui aukštojo mokslo srityje skatinti).

Ši bendra darbotvarkė būtų įgyvendinama remiantis esamu užduočių ir kompetencijos pasiskirstymo principu, naudojantis patikrintais bendradarbiavimo metodais. Visų pirma **Europos semestras** padėtų remti struktūrines reformas, kurių tikslas – gerinti švietimo politiką ir užtikrinti **į pažangiausius rodiklius orientuotą konvergenciją**. Pirmiausia reikėtų visiems suteikti prieigą prie aukštos kokybės įtraukaus švietimo, mokymo ir mokymosi visą gyvenimą, remiantis pirmuoju Europos socialinių teisių ramsčio principu.

Esamas **ES lygmens bendradarbiavimas švietimo ir mokymo srityje**, kuriuo daugiausia dėmesio skiriama dalijimuisi patirtimi, mokymuisi vieniems iš kitų ir geriausios praktikos pavyzdžių švietimo srityje teikimu nacionalinės politikos formuotojams, būtų atnaujintas, atsižvelgiant į 2025 m. perspektyvą ir naujus prioritetus bei **sieki sukurti Europos švietimo erdvę**. Visų pirma darbotvarkė padėtų pradėti procesą (vadinamąjį Sorbonos procesą), kuris politiniu ir techniniu požiūriu padės šalinti mokyklinio ugdymo ir aukštojo mokslo baigimo diplomų pripažinimo kliūtis ir siekti sklandesnio tarpvalstybinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą sertifikatų patvirtinimo.

2017 m. kovo 1 d. pateikdamas Europos Komisijos baltąją knygą dėl Europos ateities Pirmininkas J. C. Junckeris sakė: „*Europos Sąjunga mūsų gyvenimą pakeitė į gera. Privalome užtikrinti, kad tokį gyvenimą ji teiktų ir ateinančioms kartoms.*“ Geriausias būdas išsaugoti **mūsų Sąjungos įvairovę ir turtingumą** – stiprinti mūsų bendrą europinę tapatybę ir teikti konkrečių idėjų bei iniciatyvų, kuriomis būtų siekiama šio tikslo, itin daug dėmesio skiriant švietimo ir kultūros sritims.

2017 m. lapkričio 17 d. švietimo ir kultūros klausimams skirtame susitikime Geteborge vadovai raginami aptarti **šešis pagrindinius** Europos Komisijos **pasiūlymus dėl politikos** ir pateikti strategines gaires (nedarant poveikio sprendimui dėl kitos daugiametės finansinės programos):

- 1) iki 2025 m. sustiprinti **programą „Erasmus+“**, kad visų kategorijų dalyvių, kuriems ji jau taikoma (mokinių, studentų, stažuotojų, gamybinę praktiką atliekančių asmenų ir mokytojų), skaičius padvigubėtų ir kad jos teikiamomis galimybėmis galėtų naudotis ir nepalankioje padėtyje esantys besimokantieji;
- 2) rengti Tarybos **rekomendaciją dėl kalbų mokymosi gerinimo Europoje**, kurioje būtų nustatytas toks lyginamasis indeksas: iki 2025 m. visi vidurinę mokyklą baigę europiečiai turėtų, be gimtosios (-ųjų) kalbos (-ų), gerai mokėti dvi užsienio kalbas;
- 3) rengti **Tarybos rekomendaciją dėl aukštojo mokslo ir mokyklos baigimo diplomų ir (arba) studijų laikotarpių užsienyje abipusio pripažinimo**. Be to, remiantis esamomis bendradarbiavimo schemomis, galėtų būti pradėtas naujas procesas, padėsiantis sudaryti palankesnes sąlygas tokiam pripažinimui ir pasistūmėti dėl tarpvalstybinio mokymo ir mokymosi visą gyvenimą pažymėjimų pripažinimo (vadinamasis Sorbonos procesas);
- 4) iki 2020 m. padidinti **kultūros ir kūrybos sektorių garantijų sistemos** finansavimo galimybes, kad bankai ir kitos finansų įstaigos iš daugiau šalių galėtų gerokai padidinti finansavimą kultūros ir kūrybos sektorių mažosioms ir vidutinėms įmonėms;
- 5) kurti tikrus europinius universitetus, kurie galėtų netrukdomi megzti ryšius ir bendradarbiauti tarpvalstybiniu mastu ir konkuruoti tarptautiniu lygmeniu; be kita ko, įsteigti **Europinio ir tarpvalstybinio valdymo mokyklą** (Europos universitetiniame institute Florencijoje (Italija));
- 6) stiprinti „Euronews“ europinį matmenį.